

Advies over de toestand van de fazant in Vlaanderen

Adviesnummer:	<u>INBO.A.3411</u>
Datum advisering:	26 februari 2016
Auteur(s):	Thomas Scheppers, Sander Devisscher, Koen Devos, Jim Casaer, Dirk Maes, Pieter Verschelde
Contact:	Niko Boone (niko.boone@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	Vraag op datum van 18 februari 2016
Geadresseerden:	Kabinet van Joke Schauvliege Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw T.a.v. Filiep Cardoen Koning Albert II-Laan 20 bus 1 1000 Brussel filiep.cardoen@vlaanderen.be

Aanleiding

Het Jachtvoorwaardenbesluit van 25/04/2014 voorziet de mogelijkheid om fazanteneieren in nesten die bedreigd worden door landbouwwerkzaamheden, weg te nemen, de jongen uit te broeden in gevangenschap en daarna weer vrij te laten in het wild. De Raad van State oordeelde op 11/2/2016 dat die mogelijkheid strijdig is met artikel 29 van het Jachtdecreet. In dat artikel wordt in beginsel verboden om wild uit te zetten. De Vlaamse regering kan, na advies van de Minaraad, afwijken van dit verbod met het oog op het behoud van wildsoorten. Die mogelijkheid moet volgens de Raad van State zo worden geïnterpreteerd dat dit alleen mogelijk is als de soort in kwestie 'als het ware met uitsterven bedreigd is'. De Raad van State baseert zich hiervoor op de parlementaire voorbereidingen van artikel 29, waarin wordt gesteld dat uitzetten voor de jacht dient te gebeuren "voor het behoud van de soort". Volgens de Raad van State toont de Vlaamse Regering niet aan dat de soort (fazant) in gevaar is, waardoor de afwijking die de Vlaamse regering voorzien heeft, niet gerechtvaardigd is.

Vraag

1. Wat is de toestand en trend van de soort fazant in Vlaanderen?
2. Wat is het belang van de maatregel die toelaat fazanteneieren in nesten die bedreigd worden door landbouwwerkzaamheden, weg te nemen, de jongen uit te broeden in gevangenschap en daarna weer vrij te laten in het wild, op het behoud van de fazant als soort in Vlaanderen?

Toelichting

1 Toestand en trend van de soort fazant in Vlaanderen

Cijfermateriaal over de toestand en trend van fazant in Vlaanderen is beschikbaar uit het ABV-project en uit gegevens van wildbeheereenheden (WBE's).

1.1 ABV-project

Het ABV-project (Algemene Broedvogels Vlaanderen) werd opgestart in 2007. Het is gebaseerd op een meetnet van 1.200 gestratificeerde random kilometerhokken verspreid over Vlaanderen, waarin vrijwilligers punttellingen uitvoeren. Het INBO coördineert het project en rapporteert naar regionale, nationale en internationale overheden. Natuurpunt vzw staat in voor de coördinatie van het vrijwilligersnetwerk en de verdeling van de steekproefhokken onder de vrijwilligers. Het project levert jaarlijks indices voor een 100-tal algemene en schaarse broedvogels in Vlaanderen. Op basis van de laatste gegevens van dit project kan de trend berekend worden als de verandering in de indexwaarde tussen de periodes 2007-2009 en 2013-2015. Voor fazant bedraagt deze trend +6,6%. Dit wordt beoordeeld als een stabiele trend over deze periode (Vermeersch *et al.*, 2015). De methodiek van de ABV-monitoring werd uitgewerkt om op een statistisch onderbouwde manier uitspraken te doen over populatietrends, maar laat niet toe om hiermee minimale populatieschattingen te bepalen.

1.2 Voorjaarstellingen van wildbeheereenheden

Sinds 1998 kunnen jachtrechthouders zich organiseren in wildbeheereenheden en erkend en gesubsidieerd worden indien ze voldoen aan een aantal voorwaarden. Een van deze voorwaarden is dat de WBE's jaarlijks voor een aantal soorten de schatting van de voorjaarsstand in de WBE van het voorbije jaar moeten melden aan het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). Er zijn echter geen standaardmethoden vastgelegd voor deze tellingen. Door het ontbreken van een standaardmethode is de accuraatheid en precisie van de schatting van de voorjaarsstand onbekend. Op voorwaarde dat de gebruikte methode binnen de WBE steeds dezelfde is, kan men op basis van de gerapporteerde cijfers wel evoluties in de populatiegrootte onderzoeken. In dit geval kunnen de 'populatieschattingen' resulteren in een index van de voorjaarsstand die toelaat de veranderingen in de populatiestand op te volgen per WBE. Deze index laat vervolgens toe om per WBE uitspraken te doen over de richting van de trend (dalend of stijgend), maar niet over de sterkte van de trend (de procentuele verandering over de periode) voor heel Vlaanderen. Op basis van de trends van alle WBE's samen is het wel mogelijk om de richting van de algemene trend voor Vlaanderen te bepalen. Voor meer uitleg over de statistische verwerking van gegevens van wildbeheereenheden verwijzen we naar Scheppers & Casaer (2008).

Hoewel WBE-gegevens beschikbaar zijn sinds 1998 (zie Scheppers & Casaer, 2008), beperken we ons voor de trendbepaling op gegevens vanaf 2007. Zo kunnen we de trend vergelijken met deze van het ABV-project. Aangezien de meest recente WBE-gegevens betrekking hebben op het jaar 2014, is de periode waarop de trendberekening van toepassing is 2007-2014. Over deze periode rapporteerde 2/3 van de WBE's een daling in de voorjaarsstand van fazant, 1/3 een stijging. Deze verdeling resulteert in een significante daling van de gerapporteerde voorjaarsstand van fazant in Vlaanderen. Zoals hoger vermeld kunnen we geen uitspraak doen over de grootte van deze daling.

Op basis van de drie recentste, beschikbare gerapporteerde voorjaarstellingen (2012, 2013 en 2014) kan de jaarlijkse voorjaarsstand van fazant in die periode geschat worden op minstens 145.000, waarvan ongeveer 100.000 hennen en 45.000 hanen. Hierbij mag niet vergeten worden dat er ook niet bejaagde gebieden zijn of jachtterreinen die niet aangesloten zijn bij een WBE. De gegevens van die gebieden zijn niet mee opgenomen in deze schatting. Bovendien wordt bij de voorjaarstellingen geen gestandaardiseerde telmethode gehanteerd. Over dezelfde periode bedraagt het jaarlijkse afschot ongeveer 83.000 fazanten. Wat het verspreidingsgebied betreft maken alle WBE's in Vlaanderen in zowel 2013 als 2014 melding van de aanwezigheid van fazant. De soort komt dus zo goed als gebiedsdekkend voor in Vlaanderen.

1.3 Actuele toestand van de soort fazant in Vlaanderen

Om de status van de soort in Vlaanderen na te gaan, passen we dezelfde criteria toe die gehanteerd worden voor het opstellen van de Vlaamse Rode Lijsten. Deze criteria zijn afgestemd op de internationaal gangbare criteria van de International Union for Conservation of Nature (IUCN). Voor meer informatie verwijzen we naar Maes *et al.* (2011). De Rode Lijst gebruikt vijf basiscriteria om soorten onder te brengen in de categorieën *Ernstig bedreigd*, *Bedreigd* of *Kwetsbaar*, die samen de klasse *in gevaar* vormen.

Voor het eerste basiscriterium moet er een achteruitgang van minstens 30% zijn in de populatietrend gemeten over de laatste 10 jaar of 3 generaties. De gegevens van de ABV-monitoring duiden op een stabiele populatie sinds 2007, terwijl de WBE-gegevens over dezelfde periode resulteren in een dalende populatietrend. Het bepalen van de procentuele verandering over de periode is echter enkel mogelijk op basis van de ABV-monitoring en bedraagt +6,6%. Rekening houdend met de resultaten van zowel de ABV-monitoring als van de WBE-gegevens, is het zeer onwaarschijnlijk dat de soort in Vlaanderen een achteruitgang kent van minstens 30%. De populatietrend voldoet dus niet aan dit criterium.

Voor het tweede basiscriterium moet het areaal van de soort¹ kleiner zijn dan 20.000 km² of moet de totale oppervlakte van de kilometerhokken waarin de soort waargenomen werd, kleiner zijn dan 2.000 km². Aangezien de WBE-gegevens aantonen dat de soort vrijwel gebiedsdekkend voorkomt in Vlaanderen, wordt niet voldaan aan dit criterium.

Voor het derde basiscriterium moet er sprake zijn van een beperkte populatiegrootte. Meer bepaald moet het aantal zich voortplantende individuen in het gebied kleiner zijn dan 10.000. Op basis van de WBE-gegevens van de periode 2012-2014, bedraagt de jaarlijkse voorjaarsstand in Vlaanderen naar schatting minstens 145.000 fazanten. De populatiegrootte voldoet op basis van de voorjaarstellingen niet aan dit criterium. Zoals hoger vermeld is het niet mogelijk om uitspraken te doen over de populatiegrootte op basis van de ABV-monitoring.

Voor het vierde basiscriterium moet er sprake zijn van een zeer kleine populatie (< 1.000 individuen) of voorkomend op een zeer beperkte oppervlakte (< 20 km²). Zoals hoger vermeld, is dit voor fazant in Vlaanderen niet het geval.

Het vijfde basiscriterium is gebaseerd op een gemodelleerde inschatting van de kans op uitsterven van de soort. Dit kan bijvoorbeeld een populatie-leefbaarheidsanalyse zijn, waarbij de kans op uitsterven van een populatie berekend wordt op basis van jaarlijkse schattingen van het aantal individuen binnen een populatie in combinatie met andere populatiedynamische kenmerken (zie Stuyck *et al.*, 2012; Casaer *et al.*, 2016). Deze analyses zijn echter nog niet uitgevoerd voor fazant in Vlaanderen en actueel wordt er door het INBO geen onderzoek uitgevoerd op kleinwildsoorten.

De soort fazant voldoet in Vlaanderen bijgevolg aan geen enkele van de basiscriteria van de Rode Lijst om in de categorieën van de klasse *in gevaar* opgenomen te worden.

2 Bepalen van het belang van het rapen en kunstmatig uitbroeden van bedreigde fazanteneieren voor het behoud van de fazant als soort in Vlaanderen

Om het belang van de maatregel voor het behoud van de fazant als soort in Vlaanderen na te gaan, moet het aantal fazanten gekend zijn dat op die manier wordt uitgezet en het aandeel daarvan ten opzichte van de totale populatiegrootte. Die populatie wordt in het voorjaar op basis van de recentste WBE-gegevens geschat op minimaal 145.000 fazanten. Jagers zijn verplicht jaarlijks voor 1 juli gegevens over de toepassing van de maatregel te melden aan het Agentschap voor Natuur en Bos. Het gaat dan onder meer om het aantal nesten, het aantal eieren en het aantal kuikens dat uit het ei is gekomen en dat op het moment van de melding nog in leven is.

Op basis van de actueel reeds ingevoerde en verwerkte gegevens bij ANB, bedroeg in 2015 het aantal nog levende kuikens op het moment van de melding ongeveer 8.000.

Om het effect van het uitzetten van de kuikens op de populatietrend te bepalen, zijn op dit ogenblik onvoldoende gegevens beschikbaar. Hiervoor is het immers nodig om een zicht te krijgen op de populatiedynamiek van de soort fazant in Vlaanderen. Enkel zo zou het mogelijk zijn om het relatieve belang van onder meer het aandeel broedende hennen, nestverliezen door predatie en door maaiactiviteiten, kuikenoverleving, jachtdruk en winteroverleving op de populatietrend te bepalen. Daarnaast is ook onbekend in welke mate de opgekweekte en uitgezette kuikens dezelfde overleving kennen als de natuurlijke kuikens.

¹ De totale oppervlakte van de omhullende veelhoek rond de kilometerhokken waarin de soort werd waargenomen.

Hierdoor is er actueel onvoldoende informatie beschikbaar om het belang van de maatregel op het behoud van de soort in Vlaanderen na te gaan. De combinatie van de actuele gerapporteerde schattingen van de voorjaarsstand en de gerapporteerde aantallen kuikens op het moment van de melding, maken het echter weinig waarschijnlijk dat het effect van de maatregel op het behoud van de soort in Vlaanderen actueel groot is.

Conclusie

1. De soort fazant voldoet in Vlaanderen actueel niet aan één van de basiscriteria van de Rode Lijst om in de categorieën van de klasse *in gevaar* opgenomen te worden.
2. Het INBO beschikt niet over de nodige populatiegegevens om na te gaan wat het belang is van de maatregel om bedreigde fazanteneieren te rapen, kunstmatig uit te broeden en de jongen terug in het wild vrij te laten, op het behoud van fazant als soort in Vlaanderen. De combinatie van de actuele gerapporteerde schattingen van de voorjaarsstand en de gerapporteerde aantallen kuikens op het moment van de melding maken het echter weinig waarschijnlijk dat het effect van de maatregel op het behoud van de soort in Vlaanderen actueel groot is.

Referenties

Casaer J., Huysentruyt F., Vercammen J. & Devisscher S. (2016) Advies over de verspreiding en minimum leefbare populatieaantallen voor damhert in Vlaanderen. INBO.A.3403.

Maes D., Declerck K., De Bruyn L. & Hoffmann M. (2011) Nieuwe Rode Lijstcategorieën en -criteria voor Vlaanderen: een aanpassing aan de internationale IUCN-standaarden. *Natuur.focus*, 10(2): 54-61.

Scheppers T. & Casaer J. (2008) Wildbeheereenheden Statistieken - Rapportering en verwerking over de periode 1998 - 2007. Mededeling van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek nr. 9, Brussel.

Stuyck J., Casaer J. & Mergeay J. (2012) Advies betreffende de grootte van een duurzame populatie bever (*Castor fiber*). INBO.A.2012.147.

Vermeersch G., Onkelinx T. & Lewylle I. (2015) Algemene Broedvogels Vlaanderen (ABV): nieuwe cijfers en trends. *Vogelnieuws* 25: 14-16.